

(Вечерње новости)

МА како у овој фази косовско питање било постављено, оно неће моћи заувек да буде решено. За Албанце Косово је голи простор који треба освојити, а за Србе то је свети простор на којем су се они, као народ, духовно родили. То што су се западне земље на тако директан начин у то питање укључиле и што држе искључиво једну, албанску страну, то говори да они хоће да спроведу десакрализацију косовског простора. Кад то обаве, онда могу са њим да учине што год им је воља. Зато су га буквално предали Албанцима у руке: како су дали, тако могу и да узму! Све што се јефтино добије, може јефтино и да се прода!

Ово је мишљење проф. др Драгана Станића, председника Матице српске, који за "Новости" говори о српској немоћи, дубоким поделама и неопходном сабирању, духовним упориштима нације и губљењу културних путоказа.

*** Слажете ли се са онима који мисле да је Србија једина од бивших југословенских република која је изгубила све што је вековима стицала - утицај у свету, ауторитет, али и територију и духовну снагу?**

- У пројекат разбијања СФР Југославије западне силе, које су пројектовале цео подухват, ушле су са очигледном намером да највећи губитници у том процесу буду не само Република Србија него и српски народ као целина. Једини истински добитак у том

процесу за српски народ јесте успостављање Републике Српске, али и тај добитак стечен је захваљујући одлучности да се води национално одговорна политика и да се на том опредељењу истраје.

Било би потпуно разумно начинити обрт у политици, али такву алтернативну могућност, која се мора држати отвореном, нико није стратешки и оперативно промислио. У то се не сме ући неприпремљено, али нико још није показао да ли је таква политика уопште реално спроводива. Тако нешто нису учиниле чак ни оне странке које се декларативно за то опредељују.

*** Мислите ли да је могуће даље распарчавање Србије?**

- Наравно да је могуће. Кад је реч о односу према Србима и месту Срба на европском и светском простору, ситуација никада није толико лоша да не би могла бити још лошија. Ми своје политичке погледе и пројекте морамо стварати у условима и са свешћу да се над нама систематски спроводи насиље, а то насиље још хоће да за своја недела прибави и нашу сагласност. Зато морамо веома опрезно и уравнотежено, али одлучно и аргументовано повлачити потезе који ће нас максимално заштитити.

*** Предлог декларације о заштити уставних и законских права Војводине, у понедељак долази на дневни ред. Како тумачите и доживљавате ову српску тему?**

- Војводина је реалност која се не би смела порицати, јер то порицање нема озбиљнијег утемељења, а уз то би оно могло имати изразитих последица како по унутрашње тако и спољашње политичке односе. Истовремено, свим покушајима да се покрајини прибаве прерогативи државности треба одлучно стати на пут.

*** Како, у склопу тумачена последица Бриселског споразума, разумете истицање контекста "небеске" и "земаљске" Србије?**

- Те две Србије вреде једино уколико су уједињене и обједињене! Небеска снага не значи много уколико јој се не дода мало земаљске уверљивости! А земаљска снага не

значи баш ништа уколико се не утемељи на духовној уверљивости!

*** Имамо ли данас као нација своје духовно упориште, да ли се национално самопрепознајемо?**

- Нажалост, такво чврсто упориште у самоме себи нисмо изградили. А то би нам морао бити нужни предуслов да најзад постанемо самосвестан, а респактабилан чинилац европског и светског контекста. Да то јесмо учинили, многе ствари бисмо другачије постављали.

*** Шта, на пример?**

- Рецимо, не бисмо доводили у питање Његошево место у српској култури и не бисмо се питали треба ли данас да интензивно промислимо смисао његовог двовековног присуства у српском народу. И сад, уместо да се саберемо око таквих питања, уместо да практично показујемо и доказујемо колико је Његош и данас жив у српској култури, ми у овом тренутку уопште и не знамо какав је став државних органа према овако важној чињеници. Три изузетно компетентне и одговорне установе - Српска академија наука и уметности, Академија наука и умјетности Републике Српске и Матица српска, понудиле су веома обиман и добро осмишљен програм прославе, али на такву понуду државни органи још нису дали свој одговор. Добили смо подршку председника Републике Томислава Николића и патријарха Иринеја, такође и председника Милорада Додика, али то изгледа није довољно. Влада Републике Србије ћути, а надлежна министарства се понашају као да се то њих нимало не тиче. А, уз то, нико да се удостоји да трима установама од највишег угледа каже, најљудскије и најнормалније, како ствари стоје!

*** Којим курсом плови српски брод?**

Наша државна политика се већ 13 година труди да покаже како западне силе немају разлога да у нама виде своје стратешке противнике, већ напротив: партнере за вођење заједничке политике која би се заснивала на јасним и општеприхватљивим начелима. Такво почетно опредељење је сасвим исправно, али је већ време да се констатује како је његов резултат по нас крајње поражавајући, а губици се ређају један за другим.

На оваквом курсу, очигледно, остајемо само захваљујући томе што смо схватили доминантни језик претњи и језик прикривеног или отвореног насиља које се над нама спроводи.

*** Како оценујете вест да ће Црква размотрити предлог да Његош буде проглашен за свеца?**

- Митрополит Амфилохије и Матија Бећковић су изнели предлог и навели разлоге због којих се Његош може и мора сматрати светим. У нашој духовној историји тешко је наћи већег мученика властите вере и националне опредељености. Његошево посмртно мучеништво постаје посебно видљиво и задобија моћне симболичке размере. О томе какав ће став Цркве бити, ми не треба да се изјашњавамо. Ма каква била одлука, треба да је поштујемо. Али ми већ сада знамо да је Његош песник над песницима и мученик над мученицима. Он представља саму симболичку суштину распетог српства, а над њим се најжешће спроводи процес "истраге предака" у Црној Гори. Његове мисли се скривају и фалсификују, он се систематски гура у заборав. Певајући као, како Андрић рече, "трагични јунак косовске мисли", Његош је показао да је већ самим песничким чином стао раме уз раме са косовским јунацима. Успешно повезујући чин вере и чин делатне песничке речи, он је показао да су чуда трансценденције не само могућа него и да су живо присутна и дан дањи. Ако постоји песничка светост, она је код Његоша несумњива.

*** Каква је културна и друштвена улога и мисија Матице српске у овом времену, и колико делатност наше најстарије институције може да утиче на целокупно стање нације?**

- Матица српска је, у сфери културе, јединствени српски бренд који код свих компетентних људи изазива став поштовања. Такав став се може препознати на широком светском, посебно словенском простору, а поготово је таква оцена раширена међу славистичким стручњацима. Код нас, међу самим Србима, таква представа је често веома мутна, а понекад је повезана и са личним амбицијама које наносе директну штету подухватима од општенационалног значења и смисла. Узмимо само један пример: Матичин допринос развоју српске енциклопедистике и вођењу послова око језичке стандардизације и лексикографије. Српски биографски речник (пет томова је већ изашло, ускоро ће се завршити и шести), Српска енциклопедија (заједно са САНУ и Заводом за уџбенике: изашле су две књиге, а наредних месеци ће бити готова и трећа), Лексикон писаца српске књижевности (као преобликовани, тек започети пројекат

некадашњег Лексикона писаца Југославије), израда Нормативне граматике, вишетомног Речника српског језика, сачињавање историјских и дијалекатских речника и сл., све то говори да је Матица већ изграђена као најважније српско енциклопедистичко, стандардолшко и лексикографско средиште.

* И ту, нажалост, има једно "али"...

- Иза оваквих пројеката свака озбиљна држава би стала свом снагом. Ми смо, међутим, имали прилике да видимо како има покушаја да се оваква делатност систематски подрива и разбија, а све то се чини потпуно неутемељено и неаргументовано. Уколико се не побринемо да финансијски покријемо овакве пројекте, онда ми не знамо шта радимо у сфери научне политике. Једном речју, Матица може много да уради, али за такву делатност мора имати подршку у озбиљној државној политици.

* Како, као председник Матице, гледате на језичку и културну политику Србије? Имамо ли је уопште?

- Такву политику, нажалост, не умемо довољно одлучно да водимо. То се види по томе што смо постали нехајни према поштовању граматичке и ортоепске норме, према примарности ћирилице као српског основног писма, према лепоти нашег језичког израза, нашег акценатског система и сл. Матица је обавила многе послове који су од највеће могуће важности у овој области: уз већ поменуте послове, ту су још и израда Правописа, једнотомног Речника српског језика и сл. Недостајало нам је више енергије уложене у систематско неговање саме језичке праксе. Зато смо однедавно почели да додељујемо Повељу Матице српске за неговање српске језичке културе, а први добитници су: академик Иван Клајн, "Вечерње новости" и 27 професора који су се успротивили затирању српског језика у Црној Гори. Уз помоћ ове награде желимо да систематски скрећемо пажњу на све оне појединце и групе који активно доприносе уздизању српске језичке културе. У томе нам веома недостаје некадашњи Матичин часопис "Језик данас", па ћемо настојати да га што пре обновимо. Такође, очекујемо да своју некадашњу активност обнови и Одбор за стандардизацију српског језика, који је и формиран да би се стекао најважнији инструменат за систематско вођење озбиљне и одговорне језичке политике.

Језик је мера

Ако смо озбиљан народ и озбиљна култура, не смемо имати никаквих дилема око оваквих питања: језик је мера нас самих, он нам показује какав однос имамо према самима себи. Ако у сфери језика будемо умели да уредимо поштовање норми и посебан однос према језичким вредностима, онда има наде да ћемо то успети и у неким другим сферама друштвеног живота. Потребно је само да јасно мислимо, да стрпљиво градимо заједнички план деловања и да будемо довољно доследни и одлучни у спровођењу таквога плана - каже Станић.